

ОСВІТА ДОШКІЛЬЦЮ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Зміст

Методика. Практика. Досвід

Пустовіт Г. П. Психолого-педагогічний контекст усвідомлення старшокласниками категорії «Я і моя майбутня професія» в позашкільному навчальному закладі5

Заліток Л. М. Творче використання ідей В. Сухомлинського під час роботи з книжкою в практиці сучасних навчальних закладів10

Дошкільне виховання та початкове навчання

Приходченко К. І., Горпинченко Г. В. Формування пізнавальної самостійності гуртківців: теоретичний аспект17

Зубцова Ю. Є. Обґрунтування змісту та соціально-педагогічних умов ефективної взаємодії школи та сім'ї з формування патріотичних якостей молодших школярів23

Проблеми виховання і психокорекції

Вихватенко М. Т. Проблеми розвитку морально-духовного виховання в сучасних умовах30

Ключова Л. С. Трансформація життєвих настанов студентської молоді37

Крайнюк О. П. Вимірювання рівня сформованості морально-вольових якостей студентів змагальним методом42

Щоденник керівника

Горобець Д. В. Аналіз сучасних моделей управління розвитком освітніх установ47

Освіта вчителя

Харченко Л. І. Педагогічне проектування в підготовці класних керівників до взаємодії з дитячими громадськими організаціями в системі післядипломної педагогічної освіти54

Коган Ю. М. Використання країнознавчого матеріалу в системі професійної підготовки вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах61

Яскевіч О. В. Зміст поняття «інформаційна компетентність» у професійній діяльності викладача68

Степанов Є. П. Досвід формування культури міжетнічної взаємодії в майбутніх викладачів іноземної мови72

№ 6 (143)
2010

Засноване в 1922 році
Свідоство
про державну реєстрацію
КВ № 14439-3410ПР
видано Міністерством
юстиції України
14.08.2008 року

Журнал внесено
до переліку наукових
фахових видань України
(педагогічні науки)

Постанова президії
ВАК України
від 14.10.2009 року
№ 1-05/4

ЗАСНОВНИК
ІВИДАВЕЦЬ:
Державний заклад
«Луганський національний
університет
імені Тараса Шевченка»

СКЛАД
РЕДАКЦІЙНОЇ
КОЛЕГІЇ:

Головний редактор
Курило В. С.
Заступник
головного редактора
Савченко С. В.

Члени редакційної ради:

Алфімов В. М.,
Беляев Б. В.,
Бур'ян М. С.,
Ваховський Л. Ц.,
Гавриш Н. В.,
Галич О. А.,
Недайнова Т. Б.,
Харченко С. Я.,
Хриков Є. М.,
Лобода С. М.

(випускаючий редактор)
Коректор
Мілева І. В.

При оформленні номера
використано фото
Хромушина Ю. М.

Журнал
«Освіта Донбасу»
№ 6 (143) 2010
підписаний до друку
рішенням Вченої ради
Державного закладу
«Луганський національний
університет
імені Тараса Шевченка»
(протокол № 4 від
від 26.11.2010 року)
Видавництво
Державного закладу
«Луганський національний
університет імені Тараса
Шевченка»
91011, м. Луганськ,
вул. Оборонна, 2
Формат 60x84 1/8.
Друк офсет.
Папір офсет.
Ум. друк. арк. 15,35.
Наклад 1500.
Зам. № 181.
Ціна вільна
Обкладинку надруковано
ТОВ «Лугань-Поліграф»
91002, м. Луганськ,
вул. Робоча, 24.
Тел. 34-76-13, 52-87-94
Свідоцтво про державну
реєстрацію № 100154384

Вища школа

- Ігнатович О. Г.** Проблема адаптації студентів-першокурсників до умов кредитно-модульної системи навчання77
Свиренко Ж. С. Використання інноваційних технологій у викладанні гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах84
Олексенко В. М., Чепурна В. О. Формування соціокультурної компетенції іноземних студентів інженерних спеціальностей89
Порох Д. О. Компонентно-структурний та рівневий аналіз адаптації іноземних студентів до навчання в медичних вищих навчальних закладах України95
Протасов А. Г. Модель організації підготовки майбутніх фахівців з неруйнівного контролю та технічної діагностики на компетентнісній основі101

За здоровий спосіб життя

- Зимівець Н. В.** Категорія здоров'я в контексті концепції сприяння покращенню здоров'я109
Тимошенко В. В. Аналіз формування ціннісно-мотиваційного ставлення студентів до проблеми здорового способу життя116

Історія педагогіки

- Зеленська Л. Д.** Нормативно-правове забезпечення діяльності вчених рад університетів України в першій половині XIX століття ...120

Педагогічна карта Донбасу

- Бажановська О. В., Комар Г. В.** Про основні складові системи управління якістю освіти (з досвіду роботи Ровеньківського факультету Луганського національного університету імені Тараса Шевченка)126

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

Редакція приймає до друку статті, які є актуальними, оригінальними та публікуються авторами вперше.

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

Для оперативного зв'язку редактора з авторами слід супроводжувати статтю відомостями про автора, де повинні бути повністю вказані прізвище, ім'я, по батькові, посада, учений ступінь, учене звання автора, поштова адреса, службовий і (або) домашній телефони.

Стаття подається роздрукованою на папері в одному примірнику з обов'язковим додатком диска, перевіреного на відсутність вірусів. Формат копії файлу — RTF.

Рукопис статті (не більше 15 сторінок) друкується на аркушах формату А4 келлем 14 гнтітурою Times New Roman. Для підготовки рукопису зазвичай використовується текстовий процесор MS Word 6.0–7.0 (Під Windows 95). Поля: верхнє — 2 см, нижнє — 2 см, лівє — 3 см, правє — 1,5 см. Міжрядковий інтервал — полуторний.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шриффт нежирний).

Посилання на цитовані джерела подаються у квадратних дужках після цитат. Перша цифра — номер джерела в списку

літератури, що додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21].

Література й при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Література» в порядку цитування й оформлюються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог, що висуваються при оформленні кандидатської або докторської дисертації. Бібліографічні джерела подаються з абзацу; ім'я автора (або перше слово назви) виділяється жирним. Зразок оформлення літератури:

Література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія / О. В. Безпалько. — К. : Наук. світ, 2006. — 363 с.

2. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Олександр Анатолійович Стишов. — 2-ге вид., переробл. — К. : Пугач, 2005. — 388 с.

3. Бурдіна С. В. Система підготовки магістрів управління освітою у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.06. «Теорія і методика управління освітою» / С. В. Бурдіна. — Луганськ, 2008. — 20 с.

4. Рижданова А. О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Рижданова Алла Олександрівна. — Луганськ, 2005. — 442 с.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 8 рядків українською, російською та англійською мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові автора, назви статті та ключовими словами (3–5 термінів).

Статті, що не відповідають установленим вимогам оформлення й подання, не розглядаються й не публікуються. Редакція зберігає за собою право на редагування та скорочення статей.

ПРО ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

(з досвіду роботи Ровеньківського факультету
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка)

Бажановська О. В.,
Комар Г. В.

УДК 378.096.014.6:005.6

Початок ХХІ ст. відзначається кардинальними змінами у всіх сферах людської діяльності. Це повністю стосується й вищої школи: підвищують вимоги суспільства до якості освіти, кардинально оновлюють технології навчання, змінюють організаційні й економічні умови діяльності вузів, загострюється конкурентна боротьба на ринку освітніх і наукових послуг, постійно змінюється позиція держави щодо вищої школи.

Якістю вищої освіти зацікавлені всі суб'єкти-замовники освітнього

процесу: виробництво, для якого готують кваліфіковані кадри, особа, що здобуває освіту, держава, яка постає гарантом освітнього процесу.

У «Всесвітній декларації про вищу освіту для ХХІ-го століття: підходи і практичні заходи», прийнятій на Міжнародній конференції з вищої освіти в листопаді 1998 р., указано, що якість вищої освіти — це багатовимірне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, навчальну й дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу й ресурси [1].

Важелем для підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців є управління.

Управління якістю підготовки фахівців вищої кваліфікації ґрунтується на контролі за дотриманням державних вимог до рівня навчання й забезпечується зовнішніми (щодо вищого навчального закладу) процедурами ліцензування освітньо-професійних програм, атестації та акредитації вищих навчальних закладів. Проблема необхідності вдосконалення системи управління якістю освіти добре усвідомлене не тільки керівництвом вищих навчальних закладів, а й багатьма науковцями. Саме тому аналізу різних аспектів цієї проблеми присвячені статті й наукові дослідження сучасних учених: Є. М. Хрикова, О. І. Локшиної, С. В. Бурдіної, С. Є. Шишова, В. А. Кальней, М. І. Привалова, С. С. Бельтюкової, І. Є. Нікуліної та інших [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8]. Так, світові досягнення моніторингу якості освіти й перспективи України в цьому напрямку розглядає О. І. Локшина, управлінню якістю освітніх послуг присвячена стаття І. Є. Нікуліної та О. М. Римської «Студент, викладач і роботодавець у системі управління якістю освітніх послуг» [2; 8]. Проблема розробки системи управління якістю освіти в університеті на основі інформаційних технологій розглядали Ф. В. Гречников, В. А. Колпаков, В. С. Кузьмічев, А. М. Ланський, Д. Є. Пашков, В. А. Соїфер [9]. Мета цієї статті – визначити й проаналізувати основні складові системи управління якістю надання освітніх послуг на прикладі діяльності навчально-методичної комісії (НМК) Ровеньківського факультету Луганського національного університету (ЛНУ) імені Тараса Шевченка, яка безпосередньо займається цією важливою проблемою.

У міжнародному програмному документі ЮНЕСКО «ООН з питань освіти, науки і культури. Реформа і розвиток вищої освіти» зазначено, що проблема якості належить до основних задач, що мають бути вирішені вищою освітою сьогодні. Вона включає вирішення таких тем, як якість персоналу і програм, якість підготовки студентів, якість інфраструктури й навчального середовища [10].

Оскільки управління якістю освіти є проблемою багатогранною й системною, то це відбито на різноманітності напрямів роботи, якими займається НМК Ровеньківського факультету ЛНУ імені Тараса Шевченка.

До основних складових системи управління якістю підготовки кадрів у вищих навчальних закладах зараховуємо насамперед кадрове забезпечення навчального процесу. Традиційними для розглядання НМК є питання про результати та перспективи наукової діяльності викладачів Ровеньківського факультету, підвищення кваліфікації викладачів, їх наукову діяльність. З метою підвищення методичного рівня викладачів факультету, придбання ними педагогічного досвіду навчально-методична комісія запрошує для проведення відкритих лекційних занять провідних викладачів Луганського національного університету, докторів наук, професорів.

Зазначимо, що проблема кадрового забезпечення неможлива без урахування контролю якості роботи викладача, що є одним із складних і важливих завдань у загальній проблемі управління якістю навчання. Сьогодні критерії оцінки якості викладачів нормативно відсутні, оскільки в більшості вузів існують різні переліки вимог до викладачів, які використовують при визначенні можливості обіймати ту або іншу посаду конкретним викладачем. Доцільно було б виробити єдину уніфіковану методику аналізу діяльності викладача, що могла б визначити рейтинг викладача й не тільки стимулювати його до самовдосконалення, але й позитивно відбитися на якості його праці й підготовці фахівців у цілому. Однак рішення цієї проблеми доки залишається відкритим.

Інша складова системи управління якістю підготовки кадрів – це вимоги до контингенту тих, хто навчається, їх успішності. Багато сучасних дослідників зазначають, що споживачі освітніх послуг стурбовані їх якістю, адже якість освіти стає соціально затребуваною категорією. Науковці вивчають шляхи й засоби підвищення якості освіти в цілому і якості на-

вчання зокрема. З метою поліпшення якості освіти студентів Ровеньківського факультету НМК розглядає та вирішує проблеми ефективності організації навчально-виховного процесу, інтеграції навчальної й наукової роботи, удосконалення організації самостійної роботи студентів, переглядає основні компоненти педагогічного процесу, аналізує їхній потенціал, упроваджує нові технології навчання, одним з основних принципів проектування яких є відповідність критерію якості.

Педагогічний контроль є невід'ємним компонентом педагогічного процесу й кожної технології навчання й набуває у світлі вищезначеного особливу значущість. Упровадження кредитно-модульної системи й постійний контроль якості навчальної діяльності студентів та інформованість студентів щодо до їхнього рейтингу дозволяє стимулювати їх і забезпечити більш високі результати в навчальній діяльності порівняно з традиційною системою організації навчального процесу.

У своїй роботі НМК керується положеннями, інструкціями й рекомендаціями Міністерства освіти і науки, навчально-методичної ради Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, науково-методичного відділу аналізу та перспективного розвитку університету, що відображають етапи реалізації основних та допоміжних процесів управління якістю освіти на загальноуніверситетському та факультетському (інститутському) рівнях. Це, наприклад, Положення про організацію навчального процесу, Положення про перескладання заліків та іспитів, Положення про організацію самостійної роботи студентів, Положення про вільних слухачів, Положення про робочу навчальну програму тощо. Зазначимо, що саме відділ аналізу та перспективного розвитку університету є елементом системи управління якістю освіти в університеті, який був створений з метою вдосконалення якості підготовки фахівців на основі моніторингу й управління процесами проектування, реалізації й оцінки якості

освітньої діяльності і університету в цілому, і факультетів зокрема.

У міжнародному стандарті якості ISO 9000-2000 визначено, що споживач — головне джерело прибутку організації, тому не можна обмежувати задоволення формальних вимог споживача, необхідно намагатися передбачити їх невисловлені бажання та задовольнити їх [11]. Дійсно, останнім часом на ринку освітніх послуг роботодавці стає набагато вимогливішим, а ВНЗ змушені стати суб'єктами ринкової економіки й пристосовуватися до коливань попиту та пропозицій ринку.

Моніторинг та ефективна робота НМК Ровеньківського факультету з інформацією (збір, обробка, використання) з підприємств та установ, де працюють випускники, оцінювання результатів їх подальшого кар'єрного зростання, аналіз попиту спеціальностей на ринку праці в регіоні, визначення, за якими напрямками підготовки слід здійснювати щорічний прийом студентів, дозволяють навчальному закладу не тільки окреслювати рівень адаптації випускників на місцях працевлаштування, але й виявляти ступінь задоволеності роботодавця якістю підготовки випускників. На підставі цих даних НМК намагається виявляти недоліки у змісті та формах організації навчального процесу, корегувати їх, приймати рішення про подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, щоб постійно перебувати в режимі орієнтованості на клієнта-споживача. Такий підхід дозволяє сформувати лояльні відносини випускників і гідний імідж для залучення потенційних абітурієнтів.

Одним із найважливіших принципів міжнародного стандарту ISO 9000-2000 є те, що організація й постачальник — взаємозалежні партнери, а відношення взаємної вигоди підвищують здатність обох сторін створювати цінності [11]. Одним із пріоритетних партнерів нашого навчального закладу є управління освіти виконкому Ровеньківської міської ради, тому що воно є основним постачальником і споживачем. Саме загально-

освітні заклади є постачальниками вузів, їх колишні учні стають абітурієнтами й студентами, а потім студенти стають учителями загальноосвітніх закладів, вихователями дитячих садків. Тому НМК приділяє велику увагу питанню організації взаємовигідного співробітництва з загальноосвітніми закладами — основними базами практик студентів педагогічних спеціальностей, аналізу проведення всіх видів практики, узагальненню позитивного досвіду, проведенню спільних регіональних науково-практичних конференцій з вчителями шкіл міста.

Ще одна складова системи управління якістю підготовки кадрів — це визначення рівня й характеристик навчально-лабораторної бази, інформаційно-бібліотечного забезпечення навчального процесу з метою їх удосконалення. Навчально-лабораторне обладнання, інформаційно-бібліотечне забезпечення посідають важливе місце в діяльності навчального закладу й відповідно в системі управління якістю освіти. Від їх ефективності залежать ефективність ВНЗ у цілому й кожного студента та викладача зокрема. Однією з найважливіших умов успішного керівництва системою управління якістю освіти є постійний контроль за розвитком і вдосконаленням навчально-лабораторної бази, оптимізацією інформаційно-бібліотечного забезпечення. Проблеми вдосконалення й розвитку матеріально-технічної бази та інформаційно-бібліотечного забезпечення ще недостатньо вирішені й потребують особливої уваги НМК Ровеньківського факультету, оскільки вони перебувають у тісному взаємозв'язку з іншими складовими системи управління якістю освіти. В умовах інформатизації перед бібліотеками поставлені нові соціально значущі завдання: вивчення інформаційних потреб студентів і викладачів, модернізація бібліотек з урахуванням нових потреб, необхідність надання вільного доступу до інформації, активне впровадження інформаційних систем і баз даних, інформаційних ресурсів, сервіс міжна-

родної мережі Інтернет. З метою вдосконалення комплексної системи інформаційно-бібліотечного забезпечення навчального закладу вимагають вивчення зворотні зв'язки зі споживачами інформації для подальшого коректування інформаційних запитів. Нове інформаційне середовище потребує великої активності університетської бібліотеки щодо користувача.

У процесі дослідження проблеми управління якістю освіти на Ровеньківському факультеті виявлено певні проблеми, які потребують подальшого вирішення: напрацьований досвід з питання управління якістю вимагає подальшої систематизації; з метою посилення особистої відповідальності й підвищення ефективності управління якістю навчання потребує вдосконалення система розподілу обов'язків серед членів НМК; з метою вдосконалення системи управління якістю виникає необхідність в проведенні нарад та семінарів щодо обміну досвідом з цього питання з іншими ВНЗ.

Підсумовуючи, відзначимо, що врахування всіх складових системи управління якістю освіти — це шлях до підвищення не тільки якості підготовки випускників ВНЗ, а й можливість досягти більш високого рівня ефективності в діяльності вищої школи України та забезпечити конкурентоздатність освітніх послуг. Для вирішення питання системи управління якістю освіти, яке є дуже вагомим і складним, необхідна узгоджена робота всіх учасників навчального процесу. Стаття не вичерпує проблему й передбачає подальший науковий пошук, що пов'язаний з вивченням проблем розвитку системи управління якістю вищої освіти.

Література

1. Всесвітня декларація про вищу освіту для 21-го століття: підходи і практичні заходи (Париж, 9 жовтня 1998 р.). — ст. 4. — Режим доступу : <<http://www.lawmix.ru/abro.php?state=2941729417>>.

2. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

3. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.

4. Бурдіна С. В. Особливості формулювання цілей магістерської підготовки з „Управління освітою” в США / С. В. Бурдіна // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – Житомир, 2007. – Вип. 32. – С. 66 – 69.

5. Шишов С. Е. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М. : Российское пед. агентство, 1998. – 35 с.

6. Привалов Н. И. Модель системы управления качеством образования в вузе / Н. И. Привалов // Известия Волгоград. гос. техн. ун-та. – 2005. – № 4. – С. 37 – 39.

7. Бельтюкова С. С. Определение удовлетворенности потребителей в системе менеджмента качества вуза с использованием элементов метода диагностики / С. С. Бельтюкова // Университетское управление. – 2006. – № 2 (42). – С. 69 – 73.

8. Никулина И. Е. Студент, преподаватель и работодатель в системе управления качеством образовательных услуг / И. Е. Никулина, О. Н. Римская // Университетское управление. – 2006. – № 6 (46). – С. 46 – 52.

9. Гречников Ф.В. Система управления качеством образования в университете на основе информационных технологий / Ф. В. Гречников, В. А. Колпаков, В. С. Кузьмичев, А. М. Ланский, Д. Е. Пашков, В. А. Сойфер // Университетское управление. – 2006. – № 5 (45). – С. 92 – 97.

10. ООН по вопросам образования, науки и культуры. Реформа и развитие высшего образования : программный документ ЮНЕСКО. – Париж, 1995. – 56 с.

11. Draft International Standard ISO/DIS 9000:2000(E). – Режим доступу : <http://www.klubok.net/subjects18.html>.

* * *

Бажановська О. В., Комар Г. В. Про основні складові системи управління якістю освіти (з досвіду роботи Ровеньківського факультету Луганського національного університету імені Тараса Шевченка)

Стаття розглядає основні складові системи управління якістю освіти й аналізує основні напрямки роботи навчально-методичної комісії Ровеньківського факультету Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ключові слова: система управління якістю освіти, навчально-методична комісія, моніторинг якості освіти.

Бажановская О. В., Комар Г. В. Об основных составляющих системы управления качеством образования (из опыта работы Ровеньковского факультета Луганского национального университета имени Тараса Шевченко)

Статья рассматривает основные составляющие системы управления качеством образования и анализирует основные направления работы учебно-методической комиссии Ровеньковского факультета Луганского национального университета имени Тараса Шевченко.

Ключевые слова: система управления качеством образования, учебно-методическая комиссия, мониторинг качества образования.

Bazhanovska O. V., Komar G. V. About The Main Components of Education Quality Management System (taking as example Rovenky faculty of Taras Shevchenko Lugansk National University).

The article examines the basic making parts of quality management of education and analyzes the principal directions of teaching and methodical commission work of Rovenky faculty of Taras Shevchenko Lugansk National University.

Key words: education quality management system, teaching and methodical commission, education quality monitoring.

*Стаття надійшла до редакції 12.05.2010 р.
Прийнято до друку 26.11.2010 р.*